

Enkhuizer Almanak al eeuwen een begrip

RUIM VIERHONDERD JAAR OUD MAAR NOG SPRINGLEVEND

Midden januari 1987 maakte schaatsminnend Nederland zich voor het derde achtereenvolgende jaar op voor een elfstedentocht. Zou Evert van Benthem wederom toeslaan? Zou hij zijn recordtijd van 6 uur en 46 minuten verbeteren? Zou hij...? Een plotse-ling invallende dooi maakte een abrupt einde aan alle bespiegelingen. Vermaarde weermannen vielen over elkaar heen. Hoewel de deskundigen in de week dat de tocht der tochten zou plaatsvinden streng winterweer hadden voorspeld, zakten ze op de dag der dagen gezamenlijk letterlijk door het ijs. Fransje Jongert hield het droog. Haar Enkhuizer Almanak had gelijk gekregen. Het jaarboekje had de akelige weersomslag voorzien.

TEKST: ROB SPIERENBURG / FOTOGRAFIE: TEUNIS VERSLUIS

Dat het vermaarde crèmekleurige minibook er ook wel eens naast zit bewijzen de vele bijnamen die de Enkhuizer Almanak in de loop der eeuwen kreeg toebedeeld. 'Almanak, Leugenzak' is er één van. Misschien wel bedacht door een brave boer die er in de zomer van 1876 met zijn gezin en picknickmand op uit trok. 'Mooi zomerweer', werd de week omschreven waarin de agrariër de lunch in de buitenlucht had gepland. Hij had zijn gekookte eitje nog niet aangetikt of het kwam met bakken uit de hemel. Toch zit 's werelds enig overgebleven Almanak in zo'n 70 à 80 procent van de gevallen goed als het op weervoorspellen aankomt. De vele waarne-mers die betrokken zijn bij de totstandkoming van de weersvoorspelling die jaarlijks in het bijna 410 jaar oude boekje wordt opgenomen, hopen in de nabije toekomst het juistheidspercentage op te krikken naar 90 procent. Dat wordt een zware klus. De weermannen en -vrouwen die op de vele televisiezers dagelijks hun praatje houden, zitten er immers regelmatig hopeloos naast. Wordt de kans op zondagse regen op donderdag nog ingeschat op tachtig procent; op vrijdag is het ineens zestig. 'De kans dat het morgen regent is zo'n veertig procent', zeggen Erwin Krol en de zijnen op zaterdag om het bulletin een dag later te besluiten met: 'Het was een heerlijke zondag. Geen wolke aan de lucht.' Genoeg over het weer. Zoveel aandacht schenkt de Enkhuizer Almanak nu ook weer niet aan zon, wind en regen. Slechts twaalf van de 288

pagina's worden aan weervoorspellingen gewijd. Waterstanden, jaarmarkten, kronieken, maansverduisteringen en venusovergangen komen aan bod. Bovendien staat het boekje tjokvol handige tips. Zo leren we in een mum van tijd een schilderij door middel van klitten-band recht te hangen. We lezen hoe we verfkwasten weer zacht krijgen. En hoe zuignap-haakjes dienen te worden opgehangen. Handig om te weten. Ook voor de schaatser die voor het zoveelste jaar tevergeefs wacht op natuurijs en thuis aan het werk wordt gezet. Fransje Jonkert – directeur-eigenaar én voltallig personeel van de Enkhuizer Almanak – kreeg in 1982 de uitgaverechten in handen. 'Ik woonde en werkte in Canada toen ik vernam dat de toenmalige uitgeverij de Enkhuizer Almanak wilde afstoten. Ik kende dat mysterieuze boekje met die

leuke plaatsjes uit mijn kindertijd en had er interesse.' Jonkert reisde af naar Apeldoorn. De uitgeverij was gevestigd en keerde met een enorme berg papier én een half jaar bezittingen in Canada terug. 'Ik voelde er wel voor. Ik was de advocaat waarvoor ik werkte zei: 'Fransje, that's for you', wist ik het helemaal zeker.' Fransje besloot de Enkhuizer Almanak te kopen.

HAD DRIE NADELEN: IK KWAM NIET VAN ENKHUIZEN, IK VROEG GEEN STUIVER SUBSIDIE EN – HET GROOTSTE PROBLEEM – IK WAS EEN VROUWMENS.'

Canada werd Nederland; Toronto werd Apeldoorn. In 1992 werd Apeldoorn toen Fransje Jongert besloot zich te vestigen in het stadje waarmee de almanak verbonden was. Zo kwam het dat de Enkhuizer Almanak voor het eerst in zijn bestaan verscheen in het vissersplaatsje aan het water. Het werd geschreven. Ook vatte Jongert op om een museum aan het boekje te bouwen. Of liever gezegd, een museumpje.

verscheen er op de gevel van de voordeur een foto van de Enkhuizer visafslag de Enkhuizer Almanak Museum. Een charadebouwte aan de haven waarin onder andere de geschiedenis van het boekje uit de tijd wordt gedaan. In één der vitrines staat een exemplaar uit 1686. Het kostte Jongert bloed, zweet en tranen om haar boekje te verwezenlijken. 'Ik had drie nadelen', zegt ze. 'Ik kwam niet van Enkhuizen, geen stuiver subsidie en – het grootste probleem – ik was een vrouwmens.' Anno 2004

zijn de vooroordelen verdwenen. 'Het is al weer jaren: 'alles goed, Franske maid?' Elk jaar weer gaan er ruim 200.000 exemplaren van het jaarboekje over de toonbank. De minzaam lachende beurtschipper die sinds begin

1900 op de koft prijkt komt jaarlijks in menig relatiegeschenk of kerstpakket terecht. Ook in het marathonschaatsen is het oude mannetje met zijn pijp al jaren een begrip. Op voorpraak van de Groningse sterrenkundige en schaatsliefhebber Theo Jurriens (hij doet veel rekenwerk voor de Enkhuizer Almanak) besloot Fransje Jongert een damesploeg te gaan sponsoren. Onder het motto 'niks moet' verschenen in het seizoen 1992/1993 de eerste almanakpakken op het ijs. Onder de bezielende leiding van coach Jurriens werkten Alida Pasveer en Anneke Hospes zich in het zweet om de beurtschipper op het podium te krijgen. Al in de eerste wedstrijd op natuurijs was het raak toen Alida Pasveer in Maasland won. In datzelfde jaar werd Pasveer nationaal kampioene op natuurijs.

SCHAATSMARATHONPLOEG Twaalf seizoenen later is de rood-witte formatie nog altijd een team om rekening mee te houden. Het huidige kwartet kilometervreters bestaat uit Marijke Kulik, Nynke Huitema, Jorine Koopman en Hilde van Slochteren. De coaching is al weer jaren in handen van een mixed double: Theo Jurriens en Alida Pasveer. 'De sfeer in ons team staat voorop', zegt Pasveer. 'Natuurlijk moeten onze rijdsters goed kunnen schaatsen. Maar ze moeten ook sociaal vaardig zijn. Ze moeten willen winnen. Maar ze moeten vooral het schaatsen hartstikke leuk vinden.'

De rijdsters van de Enkhuizer Almanak schaatsmarathonploeg dienen ook een prima geheugen te hebben. Want de dames doen er goed aan de twaalf pagina's die de almanak jaarlijks aan de weersvoorspellingen wijdt uit het hoofd te leren. 'Elke wedstrijd opnieuw worden we tijdens wedstrijden overstelpt met vragen over het weer', zegt Alida Pasveer. Een geheugensteun-tje: jaargang 409 voorspelt wat betreft natuurijs voor de maand december weinig goeds. Winderig en guur, buien, opklarend en kouder, helder, onbestendig, zachter en betrokken. En hoe zit het met de wintermaanden januari en februari? Eind oktober weten we meer. Dan ligt de Almanak 2005 in de winkel. Fransje Jongert licht alvast een tipje van de sluier op. 'In januari deelt de winter wat eerste prikken uit richting vorst', verklapt Jongert. Meer laat ze niet los. 'Of er een Elfstedentocht in zit?' Fransje Jongert zucht. 'Dat weet ik niet. Aan dat soort uitspraken waag ik mij niet.'